

De kinderen van Frederik Postel en Maria Korterink

Eddy ter Braak

In het vorige Land van Lochem is het levensverhaal verteld van Christian Friedrich Postel, die als economisch vluchteling in onze streek terecht kwam. Frederik was in Lochem tapper, herbergier, logementhouder, landbouwer, koopman, waagmeester en deurwaarder en stichtte er een gezin. Over Frederiks kinderen en kleinkinderen gaat dit vervolgartikel.

Bierstraat 6, het pand in het midden met de deur links en rechts twee ramen. Mogelijk zag de voorgevel er ongeveer zo uit in de tijd, dat de Postels er woonden en er hun herberg/logement hadden.

Het echtpaar Postel-Korterink

Afkomstig uit het keurvorstendom Saksen, vestigde Frederik Postel zich na allerlei omzwervingen in 1787 aan het Bierstraatgedeelte, het gedeelte dat grenst aan de Kleine Markt in Lochem. Hij was een jaar daarvoor, toen nog werkzaam op huize De Wildenborch, in de Gudulakerk in Lochem getrouwd met Maria Korterink uit Barchem.

Het echtpaar Postel heeft zijn hele leven aan de Bierstraat doorgebracht, in het pand waar nu restaurant De Basiliek gevestigd is. Hier zijn in de loop der jaren ook hun kinderen ter wereld geko-

men. Het begon in 1789 met een tweeling, Christoffel Herman en Engelina Sophia. Engelina Sophia overleed echter al na negen maanden. Maar een half jaar na haar overlijden verwelkomde het echtpaar opnieuw een dochter, die de doopnamen Engelina Sophia kreeg. Zij werd in 1792 gevolgd door Carel Iwan (waarmee Frederik zijn belofte aan de kozak Carl Iwan Lamoff nakwam). In 1794 kwam nog zoon Johan Hugo Cornelis ter wereld en als laatste kind in 1799 dochter Everdina.

Nederduitse school

Over de jeugd van de kinderen is niet veel bekend. Ze brachten die tijd door in het huis aan de Bierstraat, waar vader Frederik een herberg/logement dreef. De kinderen zullen waarschijnlijk vaak voor het huis op straat en op het toen nog aangrenzende kerkhof gespeeld hebben, maar ook in de Achterstraat, of bij de gracht. Moeder Maria zal hen, toen ze wat groter waren, vaak gevraagd hebben water te gaan halen uit de put schuin voor hun huis, op de afscheiding van de straat en het kerkhof.

Hun schooltijd zullen ze hebben doorgebracht op de Nederduitse stadsschool aan het Kloosterstraatje (nu Schoolstraat) niet ver van hun huis: de Kerksteeg door, linksaf de Achterstraat door en dan rechts het Kloosterstraatje in. Meester Snel (zie het artikel over Gerrit Helmus Snel in 'Land van Lochem' nr.1 uit 2013) zal ze onder strenge tucht allerhand hebben bijgebracht. Die tucht moest waarschijnlijk ook wel, want ze zaten vaak met meer dan tweehonderd leerlingen tezamen in één groot lokaal. Vol bewondering zullen ze naar het prachtige handschrift van meester Snel hebben gekeken. Dat kunnen wij nu ook nog, omdat er voorbeelden van in het Lochemse archief te vinden zijn. Mogelijk heeft Carel Iwan daardoor extra goed geoefend, zodat hij zelf ook een heel fraai handschrift kreeg. En misschien is het wel daardoor, dat hij later als klerk voor A.C.W. Staring mocht werken, in diens tijd als maire van Laren (1811-1813).

Christoffel Herman

Christoffel Herman bleef dus over van de tweeling. Hij heeft zijn tweelingzusje weliswaar overleefd, maar hij is uiteindelijk toch maar 23 jaar oud geworden. In 1795 veroverden de Fransen ons land. Vijftien jaar later, in 1810, werd ons land een deel van Frankrijk. Dat hield onder andere in, dat onze jongens onderworpen werden aan de Franse dienstplicht. Alle jongemannen tussen de 20 en 25 jaar moesten zich laten inschrijven. In 1811 werd Christoffel Herman opgeroepen voor de keuring. En hij werd ingeloot. Hij had zijn plaats kunnen laten innemen door een plaatsvervanger. Maar daarvoor was het noodzakelijk dat je nogal wat kosten maakte voor het opmaken van een notariële akte en voor de niet geringe vergoeding, die je aan je vervanger moest betalen. Daarom was die mogelijkheid eigenlijk alleen maar weggelegd voor rijkere burgers. Christoffel Herman was op het moment van zijn inschrijving werkzaam als commies van de inspecteur van belastingen en woonde in Delden.

Gedeelte uit de brief (St. Omer, 1811) van Christoffel Herman Postel aan zijn ouders

Uit een brief van Christoffel Herman (uit St. Omer in Noord Frankrijk, 1811) blijkt dat hij dacht een gemakkelijk baantje als foerier te zullen krijgen, maar dat bleek niet zo te zijn. Hij werd in plaats daarvan ingedeeld bij de 'voltigeurs', lichte infanteristen, die vaak als scherpschutters werden ingezet en voor de linie uit moesten lopen om de aanvoerders van de vijand uit te schakelen. Het risico dat je daarbij liep, was groot. Het is daarom niet verwonderlijk, dat hij in april 1812 gewond raakte in de strijd ergens in de buurt van Frankfurt. Daar overleed hij uiteindelijk een paar maanden later in het veldhospitaal aan zijn verwondingen. Zijn ouders werden pas een jaar later op de hoogte gesteld van zijn overlijden. Ze kwamen achter zijn dood, toen ze met behulp van burgemeester Thomasson voor elkaar probeerden te krijgen, dat hun tweede zoon (Carel Iwan) niet in

actieve dienst zou hoeven vanwege de zogeheten broederdienst. Toen men in de papieren ging kijken, of Christoffel Herman ook werkelijk in actieve dienst was, kwam men er achter, dat hij als overleden vermeld stond!

Christoffel Herman werd binnen de familie niet vergeten. In volgende generaties komen we zijn naam meerdere keren tegen. Zo is Christoffel Herman ook de doopnaam van Pem Postel, onder meer bekend als directeur van de Lochemsche Handels- en Courantendrukkerij en Uitgeverij De Tijdstroom aan de Walderstraat.

Engelina Sophia

Uit een dienstbodenregister in het Zutphense archief blijkt, dat Engelina Sophia "Engele" werd

genoemd, net als haar grootmoeder van moeders zijde. Waarschijnlijk ging ze meteen na haar schooltijd als dienstmeid werken. Ze is echter pas in de Volkstelling van 1813 als zodanig terug te vinden, en wel als inwonend dienstmeid bij notaris Spijker in Lochem. In een andere (ongedateerde) lijst staat ze vermeld als meid bij B.J. Bargman.

In 1814 trouwde Engelina Sophia met Laurens Hartgerink, een buurjongen uit de Achterstraat. Laurens was molenaar, net als zijn vader. Maar het zat hen niet mee. Anderhalve maand na hun huwelijk overleed hij. Weer anderhalve maand later werd zoontje Laurens geboren. De kleine Laurens heeft zijn vader dus niet meegemaakt.

Engele deed op 1 mei 1816 samen met haar zus Egberdina (doopnaam Everdina) in Lochem belijdenis. Al een paar dagen later liet ze zich echter als lidmaat overschrijven naar Laren. Naar wie ze ging, is niet bekend. Mogelijk naar broer Carel Iwan, die daar woonde en er werkte als koster/schoolmeester.

In 1818 raakte Engelina Sophia weer in verwachting. De naam van de vader is niet bekend. Het zal wel een behoorlijke consternatie in de familie

hebben veroorzaakt. Zoontje Evert kreeg de achternaam van zijn moeder en werd daarmee de stamvader van de Zwiapse Postels. De geboorte van Evert vond niet in Lochem plaats, maar in Borne in het huis van de zwager van Engele, molenaar Lambertus Reudink. Deze Lambert was getrouwd met een zuster van Laurens Hartgerink. Engele zal zo goed als zeker niet voor haar beide kinderen hebben gezorgd. Ze zullen bij anderen (familie?) zijn ondergebracht. Het was moeilijk haar beroep als dienstmeid uit te oefenen (meestal voor dag en nacht) en daarnaast ook nog eens te zorgen voor haar twee kinderen.

Een jaar of wat later is Engele zonder haar beide kinderen naar Neerbosch bij Nijmegen gegaan. Ze had er een baantje gekregen als dienstmeid op het buitengoed 'Boslucht'. Hier ontmoette ze de koetsier Franciscus Leonardus (Frans) Klein, met wie ze in 1824 in Nijmegen trouwde.

Engele en Frans zijn blijkbaar na hun huwelijk nog een tijd in dienst gebleven op het landgoed, want hun dochter Maria Geertruida werd in 1828 in Neerbosch geboren.

Evert Postel, de molenaar

Aaltjen Hagens, zijn vrouw

Ze zijn waarschijnlijk in hetzelfde jaar nog in Nijmegen gaan wonen, waar ze voor zichzelf een herberg zijn begonnen. Frans staat in ieder geval in 1828 vermeld als tapper. Bij het overlijden van zoon Herman in 1835 wordt Frans genoemd als logementhouder en bij zijn eigen vroegtijdige overlijden in 1839 als kok. Engele is daarna als gaarkeukenhoudster verder gegaan. We vinden Engele in de huwelijksakte van zoon Johannes terug met het beroep van 'restauratrice', maar meestal staat ze vermeld als 'gaarkeukenhoudster'.

Het echtpaar kreeg in de vijftien jaar, die ze samen hebben doorgebracht zeven kinderen, van wie er vier volwassen zijn geworden. Frans was, net als de vader van Engele, lutheraan. Ze hebben hun kinderen luthers laten dopen.

De kinderen van Engele en Frans

Twee van de dochters van Engele en Frans blijken de laatste periode van hun leven in Lochem te hebben doorgebracht. In 1879 kwam Maria Geertruida Klein aan de Zwiepseweg 71 wonen. Korte tijd daarna verhuisde ze naar het grotere ernaast gelegen pand Zwiepseweg 73. Kort voor of na haar overlijden in 1890 kwam ook haar zuster Christina Frederika in het pand wonen. Christina Frederika overleed er in 1898. Bij hen was blijkbaar toch nog een sterke band met Lochem.

Laurens en Evert zijn zo goed als zeker niet door Engele groot gebracht. Maar zeker is, dat moeder en beide zonen niet uit elkaars leven waren verdwenen. Zowel Laurens als Evert gaf één van zijn dochters de doopnamen Engelina Sophia, als herinnering aan hun moeder. Dat doe je niet, als je slechte herinneringen aan je moeder hebt.

Opmerkelijk is nog, dat op beider militielijsten staat vermeld, dat zij op het moment van hun inschrijving Nijmegen als woonplaats hadden: Laurens in 1833 met als beroep molenaar en Evert in 1839 als 'grutters-knecht'. Zouden ze dan toch voor kortere tijd bij hun moeder verbleven hebben?

Laurens

Laurens duikt in de Volkstellingslijst van Laren (periode 1827-1830) op bij zijn oom Carel Iwan Postel, broer van zijn moeder. Hij kan daar niet lang geweest zijn, want in dezelfde periode is hij ook vertrokken naar Lochem. Na grondig zoekwerk duikt Laurens op in het Bevolkingsregister van Groot Dochteren, als knecht inwonend en werkzaam bij molenaar Johannes (Hannes) van den Berg.

In het lidmatenregister van de Lochemse Hervormde Gemeente staat vermeld, dat Laurens Hartgerink daar in 1833 belijdenis heeft gedaan. Dit met de vermelding er achter, dat hij in 1843 met attestatie naar Gorssel was gegaan. Ook blijkt, dat hij in de periode

van ongeveer 1834 tot 1840 zijn zesjarige militieplicht heeft vervuld. In 1843 vinden we hem inderdaad terug op de lidmatenlijst van de Hervormde Gemeente Gorssel. En erbij staat vermeld, dat hij uit Lochem kwam!

Laurens Hartgerink heeft zijn verdere leven gewoond in Harfsen (behorend tot de gemeente Gorssel). Hij is er getrouwd en heeft als korenmolenaar gewerkt op de Harfser molen, die hij in 1853 heeft gekocht. De molen is tot 1945 in het bezit geweest van nakomelingen van Laurens Hartgerink. In 1945 werd de molen echter door de terugtrekkende Duitsers in brand gestoken. Daarna is ze niet weer opgebouwd.

Evert

Over Evert Postel, Engeles tweede zoon, was in eerste instantie niet terug te vinden, waar hij is opgegroeid. Maar het toeval helpt soms een handje. Bij het doorzoeken van het Larense bevolkingsregister over de periode 1827-1830 naar gegevens over een andere persoon, dook ineens de naam Evert Postel op. Hij blijkt als 11-jarige in die periode ingeschreven te staan bij landbouwer Jan Vrieling en diens vrouw Janna Meijer. Hoe was hij daar terecht gekomen? Het is bijna zeker, dat Carel Iwan Postel, schoolmeester te Laren en broer van Engele, daar de hand in heeft gehad. De moeder van zijn eerste vrouw was Maria Vrieling, zuster van bovengenoemde Jan Vrieling. Bovendien was zijn tweede vrouw zelf een Vrieling, Hendrika Vrieling, dochter van Lammert Vrieling (broer van Maria en Jan Vrieling). En deze Jan Vrieling en zijn vrouw Janna Meijer hadden zelf geen kinderen. Zij waren blijkbaar genegen de kleine Evert in hun huis op te nemen. Mogelijk was dat ook al gebeurd met het stiefbroertje van Evert, Laurens Hartgerink. In het Larense bevolkingsregister uit dezelfde periode vinden we Laurens (als 15-jarige) namelijk terug als wonend en werkend als knecht bij molenaar Hannes van den Berg, op nog geen 500m. afstand van boerderij Vrieling! Ook Evert blijkt zich later in het molenaarsvak te hebben bekwaamd. Zou hij ook zijn opleiding hebben gehad bij molenaar Hannes van den Berg? Jammer genoeg ontbreekt het Larense bevolkingsregister over de jaren 1840-1850.

Feit is, dat Evert zich op 1 januari 1850 als korenmolenaar liet inschrijven in het bevolkingsregister van Lochem, op het adres van zijn neef Gerrit Jan Postel, logementhouder aan de Walderstraat/hoek Blauwe Torenstraat. Bij het doorspitten van het Lochemse lidmatenboek van de Nederlands Hervormde Gemeente blijkt heel verrassend, dat ook hij in Lochem belijdenis heeft gedaan en wel in 1839!

De hiervoor genoemde Gerrit Jan Postel was een zoon van Johan Hugo Cornelis, een broer van zijn moeder. In zijn logement verbleef Evert gedurende het hele jaar 1850. Evert had dat jaar waarschijnlijk nodig voor het krijgen van toestemming voor het bouwen van

Molen Zwiép bij Lochem

een korenmolen. Deze toestemming kreeg hij op 28 januari 1851. De molen en een jaar later de bakkerij werden in eerste instantie in de nabijheid van de 'Diepe put' in Zwiép gebouwd. In datzelfde jaar 1851 trouwde Evert met Aaltjen Hagens, dochter van de Lochemse smid Willem Hagens en zijn vrouw Janna Harkink.

De molen moest vanwege de aanvoerproblemen van het graan op boerenwagens (de molen stond op een helling tegen de flank van de berg) in de richting van de huidige standplaats worden verplaatst. Maar ook daar zorgden problemen - dit keer met de windvang - ervoor dat de molen nog eens verplaatst moest worden. Dit keer naar de plek waar de molen nog steeds staat. In september 1868 gingen Evert en zijn vrouw hier wonen en werken.

Carel Iwan

Carel Iwan is de enige uit twee eerste Lochemse generaties Postel, waarvan een afbeelding bekend is. Zoals in het eerste artikel vermeld, had hij zijn voor onze streken wonderlijke doopnaam Iwan te danken aan de kozak Carl Iwan Lamoff, die zijn vader had gered. De naam Carl was echter vernederlandst tot Carel. Hij is net als zijn broers en zusters in Lochem opgegroeid. Na zijn opleiding verrichtte hij gedurende een aantal jaren schrijfwerk voor dichter A.C.W. Staring, in de tijd dat Staring maire van Laren was.

Carel Iwan Postel (1792-1875)

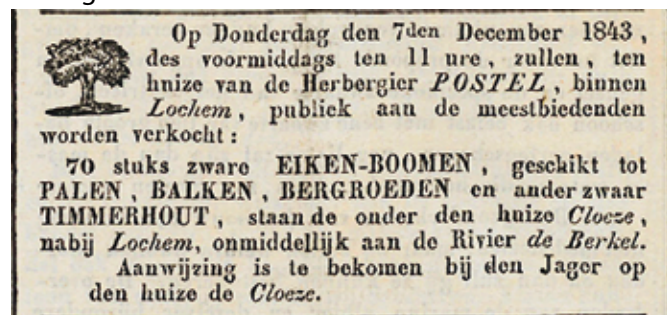
Aan diens bemiddeling moet hij zijn baan als koster van de Larense kerk en schoolmeester aan de Larense dorpschool te danken hebben gehad. Carel Iwan heeft zijn hele loopbaan (tot 1856) aan deze school gewerkt. Hij werd erg gewaardeerd in de Larense gemeenschap.

Carel Iwan is drie keer getrouwd geweest. In 1816 met een dochter van de vroegere schoolmeester Sluyter. Zij overleed echter al in 1820. Daarna trouwde hij nog in datzelfde jaar met Hendrika Vrieling. Ze kregen één kind. Maar ook Hendrika overleed al gauw, nog geen jaar later. Tenslotte trouwde hij in 1822 met Janna Schoneveld. Carel Iwan en Janna kregen drie kinderen. Dit alles leidde er toe, dat Carel Iwan als de stamvader van de Larense tak¹ van de familie Postel wordt beschouwd.

Johan Hugo Cornelis (Jan)

De jongste zoon van Frederik Postel en Maria Kortering is in het ouderlijk huis blijven wonen, ook na zijn huwelijk in 1847 met Berendjen Scheggetman (Schekman). Het echtpaar kreeg zes kinderen. Jan wordt wel de stamvader van de Lochemse Postels genoemd. Vader Frederik was bij het huwelijk van Jan in 1847 53 jaar oud.

Jan werkte eerst met zijn vader samen, maar nam in de loop der jaren steeds meer het werk van hem over, rond 1822 ook diens functie van deurwaarder bij het vredegerecht.

Uit de 'Statistische gegevens per gezinshoofd' uit 1859 weten we, dat het logement van Jan Postel de naam 'Logement De Kroon' droeg.

Maar naast logement was het pand ook nog steeds herberg. Hier werden, net als in vader Frederiks tijd, de openbare verkopen gehouden. Dat blijkt ook wel uit de hierboven afgebeelde advertentie. De samenwerking met notaris Marin moet goed zijn geweest. Het is ook zo, dat alle drie dochters van Jan en Berendjen bij notaris Marin als dienstmeid hebben gewerkt. Wanneer de één vertrok of overleed, volgde de ander haar op.

Jans zoon, Gerrit Jan, begon in 1846 voor zichzelf. Hij zag wel een toekomst in het leegstaande logement van de in 1844 overleden Anna Elisabeth Nijland aan de Walderstraat, hoek Blauwe Torenstraat. Of het loge-

ment al de naam 't Zwijnshoofd' droeg, of dat Gerrit Jan deze naam op de gevel plaatste, is niet bekend. Oudere Lochemers zal de naam 't Zwijnshoofd' nog wel bekend zijn, maar dan van het vroegere hotel-restaurant aan de Bierstraat. Oorspronkelijk komt dus de naam van het pand aan de Walderstraat, hoek Blauwe Torenstraat. Pas nadat Hendrikus, zoon van Gerrit Jan² het logement aan de Walderstraat sloot, kwam de naam vrij.

Everdina

Everdina wordt niet vaak vermeld als dochter van Frederik Postel en Maria Kortering. Waarschijnlijk omdat ze niet, zoals haar broers en zus, de familienaam in een Lochemse, Larense, Zwiepse, of een andere tak heeft kunnen voortzetten.

Everdina zal na haar schooltijd net als haar zuster Engele ergens als dienstmeid in Lochem of omgeving hebben gewerkt. Maar daarover heb ik niets terug kunnen vinden.

In 1813 staat ze nog onder haar doopnaam Everdina ingeschreven bij haar ouders aan de Bierstraat. Maar toen ze op 1 mei 1816 belijdenis deed in de Lochemse kerk, gebeurde dat onder de naam Egberdina. Dank zij het lidmatenregister van de Nederlands Hervormde Gemeente Lochem weten we, dat Egberdina in 1818 naar Amsterdam is gegaan. Ze is weer teruggekomen, want in 1823 werd ze in Lochem uitgeschreven, omdat ze naar Den Haag vertrok. In datzelfde register staat vermeld, dat Everdina zich in 1844 liet uitschrijven omdat ze naar Nijmegen was vertrokken. Maar al in 1828 duikt ze in het Geboorteregister van Nijmegen op bij de aangifte van de geboorte van haar dochterje Elisabeth. Hierin staat ze toch weer onder de naam Everdina vermeld, als naaister en ongehuwd. Waarschijnlijk was ze ongewenst zwanger geraakt, net als haar zuster destijds, en was ze naar haar zuster in Nijmegen gegaan om daar haar dochtertje ter wereld te brengen. Ver van haar ouders en een onwetend Lochem.

In Nijmegen is ze ook blijven wonen en werken. Haar dochtertje overleed echter al weer ongeveer twee jaar later. Everdina/Egberdina zal als naaister in haar levensonderhoud hebben voorzien. Vele jaren later, in 1844, trouwde ze met Jan Plum. Hij zou later zijn naam veranderen in Pluim. Jan was van beroep sloeproeier bij de in- en uitgaande rechten. Dat hield in, dat hij in dienst van de douane, in verband met het innen van in- en uitvoerrechten, in de omgeving van Lobith werkzaam was als roeier op een douanesloep. Het echtpaar is lang in Nijmegen of omgeving blijven wonen, tot Jan in 1863 met pensioen ging. Blijkbaar is er altijd een band blijven bestaan met de familie van Egberdina. Want na de pensionering van Jan verhuisden ze eerst naar Lochem, waar ze korte tijd bij Jan Postel in de Bierstraat gingen wonen. Maar al spoedig trokken ze naar Zwiep. Ze betrokken een huis dichtbij

Evert Postel, de zoon van Egberdina's zuster Engele.
Hier overleed Egberdina op 24 sept. 1868. Jan Pluim

kwam daarna voor enige tijd bij het gezin van Evert in
huis.

Nawoord van de auteur

In mijn vorige artikel, over Frederik Postel, is tot mijn spijt door mij helemaal geen aandacht besteed aan het feit, dat voor het artikel heel essentieel materiaal verkregen is van Anne Marij Postel, een rechtstreekse nazaat van Frederik Postel. En dat wil ik hierbij graag rechtzetten.

Bronnen

Regionaal Archief Zutphen:

1075 Bevolkingsregisters Lochem 1813 t/m. 1880

1076 Bevolkingsregister Laren: Volkstelling Laren 1829

1076 Bevolkingsregister Laren: Bevolkingsregister Laren 1830

1076 Bevolkingsregister Laren: Volkstelling Laren 1827/1830

Archief Hervormde Gemeente Gorssel: - Lidmatenboek Gorssel

Regionaal Archief Nijmegen

Digitale studiezaal: - Notaris Van Elsbroek 1812-1855, inzake Engelina S. Postel

- Notaris Van Munster 1805-1849, inzake Engelina S. Postel

- Evangelisch Lutherse gemeente 1674-1907

Gelders Archief, inzake personen

Materiaal inzake de familie, verkregen van Herman Postel, nakomeling van Evert Postel

<http://www.genealogiedomein.nl/>, inzake geboorteakten huwelijken, huwelijkse bijlagen, e.d.

<http://www.wiewaswie.nl/personen-zoeken/>, inzake geboorten, huwelijken en overlijden van personen uit het verleden

Kreijenbroek, J. Molens en bakkerij van Postel in Zwiep en Barchem in *Jaarboek Achterhoek en Liemers*, 1998

Verantwoording afbeeldingen:

Afbeelding

1: Beeldarchief Historisch Genootschap Lochem, Laren en Barchem

2: Komt uit een tot nu toe onbekend archief; kopie gekregen van Anne Marij Postel

3: Fotoarchief Herman Postel

4: idem

5: Beeldarchief Historisch Genootschap Lochem, Laren en Barchem

6: Beeldarchief Historisch Genootschap Lochem, Laren en Barchem

7: www.Delpher.nl Oude kranten (Arnhemsche Courant, 25-11-1843).

Noten

- 1 Een bekende nakomeling is zijn zoon Fred(e)rik Derk Herman Postel (1828-1899), eveneens hoofdonderwijzer te Laren, die (o.a. onder het pseudoniem F.D.H. Postmeter) veel verhalen in het Achterhoeks dialect heeft opgetekend en gepubliceerd. Deze F.D.H. was leermeester (en collega) van Hendrik Willem Heuvel. Zie o.a. <http://www.hermanmeijer.nl/laren/Het-gezicht-van-Laren.html#frederik-postel>
- 2 Deze Hendrikus was onder meer wethouder in Lochem. Naar hem is de H. Postelweg vernoemd.